

Tallinna Botaanikaaed

Kuressaare Lossipargi puittaimestiku haljastuslik hinnang

Lepinguline töö

Asedirektor: Nelly Orissaar

Vastutav täitja: Olev Abner

Tallinn 2010

Sissejuhatus

Haljastusliku hinnangu teostamiseks vajalik dendroloogiline inventuur viidi läbi juulist novembrini 2010 umbes 7 ha suurusel alal Saare maakonnas Kuressaare Lossipargis Kalda pst 1 katastriüksuse (tunnus 34901:014:0001) põhjaosas vallikraavist väljapoole jääval alal ja katastriüksuse sisse jäävatel teistel katastriüksustel.

Haljastusliku hinnangu koostas dendroloog Olev Abner, välitöödel osalesid dendroloogid Jüri Elliku, Anu Kaur ning aednikud Vesta Kuusmann ja Ain Vammus.

Metoodika

Välitööde teostamisel ja töö üldisest vormistamisel on lähtutud Tallinna Linnavalitsuse määrusest nr. 34 3. maist 2006 **“Puittaimestiku ja haljastuse inventeerimise kord”**, mis sobib hästi erinevate puittaimestikuga kaetud alade kirjeldamiseks.

Töö käigus eraldati alusplaani M 1:500 üksikpuud, eriilmelised puude rühmad ja read, põõsad ja põõsaste rühmad, võsad ja liaanid ning alusplaanile kanti nende haljastuslike objektide võra või võrastike projektsiooni kontuur või piirid ja juurde kirjutati alusplaanile unikaalne number.

Aastaajast tingituna jäid täpsemalt määramata enamik sireli sortidest ja vormidest. Täpsemalt tuleks määrata pargi nooremaid lehiseid (eelkõige puud nr. 801, 802). Välitöödel paraku värskeid lehisekäbisid kätte ei saadud ja puud määratleti kui euroopa lehised, siiski ei saa välistada, et tegemist on vene lehistega (*Larix russica*). Eraldi uurimist vääriksid vanad püstise kasvuga tüvesid moodustavad jugapuud. Praegu said neid käsitletud kui ida-jugapuid, kuid välistatud pole ka võimalus, et tegemist on siiski harilike jugapuudega.

Iga eelnimetatud haljastusliku objekti andmed kanti algul välipäevikusse ja hiljem numereeritud haljastuslike objektide nimekirja (Tabel 1). Selles nimekirjas järgneb igale numbrile puittaimete nimetus; puu diameeter 1,3 m kõrgusel sentimeetrites (kui on tegemist mitmeharulise puuga, on diameetrid eraldatud sümboli "&" abil; puude rühmades semikooloniga); puittaimete kõrgus meetrites; üksikpuudel ja lähestikku paiknevate puude rühmadel suurim võra läbimõõt meetrites; haljastusliku väärtuse hinne ja märkused.

Madalate (kuni 5 m) puittaimede kõrgus hinnati visuaalselt, kõrgemate taimede kõrgus mõõdeti SUUNTO kõrgusmõõtjaga.

Nimede lühendamiseks tähistati epiteeti “harilik” lühendiga “h.”.

Ühtlasi hinnati iga haljastusliku objekti haljastuslik väärtus antud kohal. Aluseks olid siin 5-astmelised skaalad (LISA 1 “Puude haljastusliku väärtuse hindamise skaala”; LISA 1b “Põõsaste haljastusliku väärtuse hindamise skaala”).

Puittaimede haljastuslik väärtus on dendrooloogilisel plaanil ära toodud vastavate värvidega:

I klass – punase värviga;

II klass – sinise värviga;

III klass – roheline värviga;

IV klass – kollase värviga;

V klass – pruuni värviga.

Hiljem koostati ala puittaimede nimekiri eesti keeles ladinakeelsete vastetega (Tabel 2).

Dendrooloogiline plaan koostati AutoCad-i vormingus ja konverditi hiljem MapInfo vormingusse.

1. Puittaimestiku üldandmed

1.1. Kuressaare Lossipargi ajalugu ja erinevate ajastute puittaimed

Kuressaare lossipargi rajamine on seotud 19. sajandi üldiste suundumustega kogu Euroopas, mil kasutuseta jäänud kindluserajatisi hakati haljastama. Kui varem oli oluline, et nende ümbrus hea nähtavuse tagamiseks võimalikult lage oleks, siis nüüd, uues funktsioonis muutusid nad linnaelanike puhkekohtadeks, kus vallidele ja vallikraavide kallastele istutati puiesteid ning neid ümbritsevaid tasaseid alasid kujundati parkideks. Kuigi pargi rajamise plaane peeti Kuressaares juba krahv Magnus Gabriel De la Gardie valitsusajal 17. sajandil, jõuti tegudeni siiski alles 19. sajandi keskel seoses Kuressaare muutumisega ülevenemaalise tähtsusega kuurortlinnaks. Saaremaa sai esimese muda ja merevee raviomadusi kasutava terviseasutuse juba 1824.a. ning sellega seoses hakati üha rohkem tähelepanu pöörama ka heakorrale. Linnuse koos selle juurde kuuluva bastionide alaga müüs riik Saaremaa Rüütelkonnale 1835. aastal.

Pargi rajamisega endise kalmistu kohale tehti algust 19. sajandi keskel linnapea Hugo von der Borgi eestvedamisel. 1862. aasta linnaplaanil on juba esimest korda näha vabakujunduslik pargiala linnuse põhjaküljel. Pargi planeering telliti Riia aednikult H. Göggingerilt. Kõige varasemast istutusperioodist on praeguseni säilinud peamiselt pikaealiste puuliikide nagu hariliku, läänepärna ja suurelehise pärna isendeid ning mõned h. saare, h. jalaka, h. hobukastani isendid, okaspuudest paar euroopa lehist (nr. 952, 953). Vanema perioodi puude rinnasdiameetrid ületavad üldjuhul 65 cm. Vabakujulisele pargile kohaselt oli enamik puid istutatud rühmadena ja jäetud oli ruumi ka pargiväljakutele pargiosa põhja ja idaosas. Nii said mitmed puud kasvada heades valgusoludes ja on praeguseks ilusate laiade võradega (h. pärnad nr. 769, 997, läänepärnad nr. 684, 720, 746, 887, 1013, suurelehised pärnad nr. 681, 885, 954, h. hobukastanid nr. 722, 753, 800, 994, h. saared nr. 724, 874, 976, 987, 1004, h. vaher nr. 1038, h. pöök nr. 970, jt.). Pargilagendike servas olid aktsentpuud nagu punaselehine h. pöök 'Atropunicea' (nr. 876) või lehised.

Põliseid puid on ka Kuursaalist lõunapool nagu h. jalakad nr. 639, 642, 643, 645, 646 ja h. pärn. nr. 640.

Ka pargi raamistusest – pargi põhjaosa loodeküljest piiravast lääne- ja suurelehiste pärnade alleest ja kirdeküljest piiravast h. hobukastanialleest – on küllalt palju alles põliseid puid. Paremini on säilinud pärnad, enam on välja langenud hobukastaneid. Samuti on põliseid puid Pargi tänava poolses servas pargi loodeküljel. Vanimad on h. jalakas nr. 650 ja künnapuud nr. 653, 654.

Kuurhoone ehitati parki 1889. aastal linnaarhitekt C. Lorenzeni projekti järgi. Sel ajal paigutati parki valgustid ning alustatiallee rajamist piki kontreskarbi pealset lameda välislanguga muldvalli ehk glassiid ümber linnuse. Glassiid vallikraavi poole jääb madalam varjatud tee. Tänapäeval kulgeb glassii peal pargi välisservas valdavalt h. vahtratest koosnev allee. Vaid loodeküljel Pargi tänava servas on allees vahtrate asemel h. jalakad ja künnapuud ning suurelehised ja läänepärnad,

CENTRAL BALTIC
INTERREG IV A
PROGRAMME
2007-2013

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

kirdeosas h. hobukastanid, lõiguti kaguosas Staadioni tänava ääres ja edelaosas Kalda pst. pool h. pärnad.

Dendroloogilisteks haruldusteks võib Lossipargis pidada h. pööki (nr. 970), kaht punaselehist h. pööki 'Atropunicea' (nr. 876, 991), amuuri korgipuud (nr. 708), mitu põldvahtrat (nr. 5, 763, 908, 909, 934, 986), ida-jugapuud (nr. 48, 160, 1012) ja harilikud jugapuud (nr. 141, 147, 863).

Suhteliselt rohkearvuline ja liigirikas on põõsarinne, kuigi osa põõsaid suurte puude all kiratseb. Põõsastest on ülekaalus h. sirel, harilik ja laialehine ebajasmiin ning harilik lumimari (teisend *laevigatus*).

Kuurhoone ees paiknev kõlakoda, mis rajati koos pargiga juba 1860. aastal, sai oma nüüdse ilme 1922. aastal.

20. sajandi algul laiendati parki linnuse idaküljel. Kirdeosale on iseloomulikud h. kuuse rühmad ja pooppuude rühmad. Põõsastest on arvukad h. sirel (ja tema valgeõieline vorm) ja h. lumimari (teisend *laevigatus*).

20. sajandi algul täiendati ka pargi põhjaosa ja asendati kiratsema jäänud puud. Tõenäoliselt just siis on istutatud berliini pappel nr. 1020 ja teine punaselehine h. pöök 'Atropunicea' nr. 991 ning kuuskede rühmad.

Alates 2002. a. on pargi kirdeosas asunud rajama Riigipeade pargihiit, kuhu on istutatud noored tammed. Puud on istutanud Arnold Rüütel, Vaira Vike-Freiberga, Aleksander Kwasniewski, Valdas Adamkus, Toomas Hendrik Ilves, kuninganna Beatrix.

Viimastel aastakümnetel on Lossipargi põhja- ja kirdeosa puistut ning glassiil kulgevat alleed hooldatud ja kujundatud säästvalt ja säilitatud on võimalikult palju puud. Pargi põhjaosa puud on küllalt hästi hooldatud ja puudel on läbi viidud hoolduslõikusi, mis ongi taganud põlispuude säilimise. Suuremad korrastustööd toimusid viimati pargis 1996. aastal. Kõige intensiivsem on olnud hooldus Kuursaali ümbruses. Kuursaalist kaugemal on puud hooldatud suurema intervalliga ja puudel on saanud hakata arenema kuivanud oksatüügastest ja suurematest lõikehaavadest alguse saanud tüve- ja oksamädanikud. Pargi ida- ja lääneosas on vähesel arvul ise alale levinud puud, peamiselt h. vahtraid ja mõned h. jalakad.

1.2. Kuressaare Lossipargi planeering

Kuressaare Lossipargi põhjaosa on tüüpiline vabakujuline park. Enamik teid on suunatud külastajate kogunemiskohta – Kuursaali ja kõlakoja vahelisele väljakule.

Mujal järgib pargi kujundus ajalooliselt välja kujunenud reljeefi – glassii, vallikraavi ja esplanaadi paiknemist.

Lossipargi põhjaosa raamivad loodes pärnaallee ja kirdes hobukastaniallee. Teedega eraldatud pargikvartalid on erineva suurusega. Osa väiksemaid kvartaleid on puud täis istutatud, suuremate keskel on olnud pargilagendikud. Nii puude mõõtmete suurenemise kui ka hilisemate juurdeistutuste tõttu on lagendike pindala oluliselt vähenenud.

Puude puhul on kasutatud kontrasti põhimõtet. Kevadist aspekti arvestades on kõrvuti varapuhkevad erkroheliste lehtedega vahtrad ja mõnevõrra hiljem

puhkevad pärnad ning hobukastanid. Tumeda laigu moodustavad rühmiti paigutatud kuused ning heleda laigu kõrvuti kasvavad lehised. Aktsentideks on pargis punaselehised pöögid. Suvise aspekti üks tähtis komponent on hallide lehtedega hõbehaab. Tähtsad on ažuurse võraga saared, mis lasevad teede servas valgust maapinnale ja pakuvad samas erksa päikse eest parajat varju.

Sügisese aspektis on tähtsad kollase sügisvärvusega harilikud ja põldvahtrad. Kollast perioodi pikendavad pärnad. Aktsentideks punakaspruunika tooniga lehestikuga jäävad punaselehised harilikud pöögid.

Pargi ilme mitmekesistamiseks on istutatud suurte lehtedega hall pähklipuu, laiuvate okstega Kesk-Euroopa parkide tüüplik harilik pöök ning dramaatiliselt poolpüsti üles suunatud okstega berliini pappel, samuti huvitava tüve ja laiuvate harudega amuuri korgipuu.

Teise rinde moodustamiseks on istutatud põldvahtraid ja tatari vahtraid.

Nii lagendike servas kui ka teede servas ja teede ristmikule on istutatud erinevaid põõsaid. Praeguseks on alles varju ja poolvarju taluvad põõsad. Hästi on kasvanud tumeda okastikuga jugapuud. Lehtpõõsastest on suhteliselt heas seisundis harilik ja laialehine ebajasmiin, harilik lumimari (teisend *laevigatus*), villane lodjapuu ja harilik sirel oma valgeõielise vormiga. Kiratsevad mitmed Thunbergi kukerpuud. Üllatavalt vähe on pargis säilinud harilikku pukspuud ja harilikku ligustrit.

Lossipargi uuemas kirdeosas on kasutatud sarnaseid võtteid nagu põhjaosaski. Kuid kirdeosas on istutatud kuuskede rühmad suuremad ning jugapuidki on rohkem. Lehtpuude hulgas on ülekaalus harilikud vahtrad. Teistest liikidest võib esile tuua õierohked pooppuud ja tihedavõralised suurelehised pärnad. Dendroloogilise haruldusena kasvab teiste pärnade servas läiklehine pärn (nr. 68).

Piki glassiid rajatud kaherealised vahtra-alleed järgivad kunagise välimise kaitseliini kulgemist. Arvestades puude kasvukuju (puude harunemist), on algne mõte olnud puud pügada umbes 3–4 m kõrguselt. Esmane lõikus on ka toimunud, kuid hiljem on puud lastud kasvada vabalt. Alles viimasel paaril aastakümnel on puudelt ära saetud sõidukite ja jalakäijate liiklust takistanud harusid. Kasvutingimused glassiil on ekstreemsed, vähese sademetehulgaga aastatel valitseb alal põud. Puude väljalangevus on suhteliselt suur. Alleesid on korduvalt täiendatud.

Pargi liigirikkus on suur, 2010. a. registreeriti looduskaitse all olevas pargiosas 69 puittaime, millest 18 on kodumaised (vt. tabel 2).

Kõige enam on Lossipargis harilikke vahtraid – 617 puud, järgnevad isendite arvult harilikud saared (79), harilikud kuused (59), harilikud jalakad (55), harilikud hobukastanid (52), läänepärnad (46), harilikud pärnad (44), suurelehised pärnad (21), pooppuud (20), harilikud tammed (12, enamik neist noored mälestuspuud), künnapuud (8), euroopa lehised (6), põldvahtrad (6). Teiste liikide isendeid on 1 kuni 5.

Varasemal ajal on pargis kasvanud tumedaokkalistest puudest palsamnulud (*Abies balsamea*) ja siberi nulud (üks noor siberi nulg on taas parki istutatud), lehtpuudest aga rippuvate okstega harilik saar 'Pendula', ameerika pärn (*Tilia americana*) ja hiina papli (*Populus simonii*) püstiste okstega sort 'Fastigiata'.

Väljaspool kaitstavat pargiosa linnuse hoovis kasvab Eesti jämedaim h. pöök, Ü=344 cm. Seal kasvas varem ka jäme euroameerika pappel (*Populus × canadensis*). Metsistunud rohttaimedest on pargis harilik kirikakar (*Bellis perennis*) ja lõhnav kannike (*Viola odorata*).

1.3. Kuressaare Lossipargi puistu tervislik seisund

Pargipuistus on kõige halvem varjatud teel kasvavate harilike saarte tervislik seisund, mis peaaegu kõik on oluliselt kahjustatud saaresurmast.

Tüve- ja oksamädanikest (vahtratarjak, soomustorik, lepataelik) on kahjustunud mitmed vanad hobukastanid ja vahtrad, pooppuud ning mõned pärnad.

Alleede koosseisus olevate vahtrate tervislikku seisundit on oluliselt mõjutanud suurte harude ära saagimine, mille tõttu on tekkinud suured lõikehaavad, mis on head kohad tüve- ja oksamädanikega nakkumiseks.

Nii h. pärnade, h. hobukastanite kui ka h. vahtrate hulgas on õõnsaid puid. Iseenesest õõnsus puu tüves ei vähenda oluliselt puu tüve tugevusomadusi (tüvi on võrreldav torukonstruksiooniga), küll aga võib tüves olev mädanik soodustada harude murdumist.

Kõige suuremaid kahjustusi pargis on tekitanud **saaresurm (põhjustaja seen *Chalara fraxinea*)**, mille tõttu on harilike saarte võrades (eriti ladvaosas) palju kuivanud oksid. Haiguse süvenemist on soodustanud kasvupaiga vahelduv veerežiim ja mõne aasta põuased suved. Praegu on veel ebaselge, kas saared on võimelised taudist toibuma. Efektiivset tõrjet selle seene vastu pole. Oluliste kahjustustega puud tuleb likvideerida. Kompositsiooniliselt olulistes kohtades tuleks juurde- ja asendusistutustes h. saar asendada sarnase väliskuju (kuid paraku erineva fenoloogiaga) pensilvaania saarega (*Fraxinus pennsylvanica*), mis on saaresurma vastu resistentne.

Paljudel vahtrate ja mõnel hobukastanil oli välitööde ajal näha harude vahel, tüvelõhedel, oksatüügaste ja haavade ümber **vahtratarjaku (*Oxyporus populinus*)** viljakehi. Vahtratarjak põhjustab eelkõige vanadel puudel harude murdumist. Mitmeaastaste vahtratarjaku viljakehadega puud vajavad jälgimist. Kui viljakehad on suured (pikkus üle 20 cm), siis peaks kaaluma kas kahjustusega haru kärpimist või terve puu likvideerimist, et ennetada haru murdumist.

Mitmed vanad pärnad, h. vahtrad ja h. saared on Kuressaare Lossipargis seest õõnsad. Üheks südameädanikku tekitavaks seeneks on **soomustorik (*Polyporus squamosus*)**. Soomustoriku viljakehi võis näha ka pooppuudel. Vanu puid tuleb jälgida – kui puule tekib igal aastal palju soomustoriku viljakehi ja puu latva tekib järjest juurde kuivanud oksid, siis on puu seisund halvenev ja kaaluda tasub puu likvideerimist.

Pooppuudel on tähtsaimaks kahjustajaks **lepataelik (*Phellinus alni*)**, mis põhjustab tüves valget südameädanikku ja lõpuks harude murdumist. Peamiselt pooppuudel kasvavad ka **soomusmamplid (*Pholiota squarrosa*)**. Soomusmampel põhjustab aeglaselt arenevat juurte valgemädanikku ning pikemajaliselt põhjustab seen puul toitumishäireid, mis viivad puu okste kuivamisele (eriti ladvas).

Pargiga piirnevas Pargi allée servas on üks hobukastanitest (nr. 708) kahjustunud **lamesüsiku (*Kreutzschmaria deusta*, sün. *Ustulina deusta*)** poolt, juurekaela juures võis näha seene mustjaid stroomasid. See seen põhjustab juuremädanikku, mis viib puu ootamatule murdumisele juurekaelalt. Seen lagundab eelkõige surnud puitu, mille osakaal vanadel puudel on oluliselt suurem kui noortel puudel. Seen nakatab puid tihti juurevigastuste kaudu. Ulatuslikuma ja pikemajalise mädaniku korral lamesüsik hävitab ka eluskudesid ja pidurdab kambiumirakkude tegevust, mistõttu puu ei suuda tekitada seene poolt hävitatud rakkude asemele kompensatsiooniks uusi puidurakke. Ebaselge on seene levik ühelt puult teisele. Kuivõrd viljakehad valmivad, siis levivad kindlasti edasi eosed. Mööda juuri levib seen niidistikuga.

Kuressaare Lossipargi lääne- ja loodeservas on vanad jalakad kahjustunud varjatud eluviisiga **jalakapässikust (*Inonotus ulmicola*)**. Vanades parkides ja tänavapuudel põhjustab see seen puudel erineva jämedusega harude kuivamist (tihti kuivavad harud kasvuperioodi ajal nii, et lehed pruunistuvad ja jäävad veel pikaks ajaks okste külge). Haiguse leviku pidurdamiseks tuleb operatiivselt kuivavad oksad võrast välja saagida ja ulatusliku kahjustuse (mitme suure haru kuivamisel) terve puu likvideerida. Igaks juhuks võiks juurde- ja asendusistutustes eelistada jalakapässikule vastupidavamat künnapuud (*Ulmus laevis*).

Paaril kannul võis näha **jänesvaabiku (*Ganoderma applanatum*)** viljakehi. Jänesvaabik põhjustab juuremädanikku ja soodustab seeläbi põlispuude tormiheidet. Samuti tekivad ulatuslikumate juuremädanike korral puul toitumishäired ning puu nõrgeneb ja muutub vastuvõtlikuks nii teistele seenhaigustele kui ka kahjurputukatele. Tõrjeks tuleks jänesvaabiku viljakehadega kannud kas välja juurida (puudest kaugemal paiknevad kannud) või freesida ning kändude kohad katta mullaga (teiste, heas seisundis kasvavate puude vahel).

Kuressaare Lossipargis välitöödel ei täheldatud vanadel harilikel pärnadel pärna-võrsesurma (tekitaja seen *Thyrostroma compactum*) kahjustusi, mis paljudes teistes Eesti parkides (näit. Rakvere Rahvaaias, Vasta mõisapargis) on sage. Haigus põhjustab okstel koore kuivamist ja vähihaavandeid. Sagedamini moodustuvad haavandid tüve ja okste harunemiskohale nendevahelise nurga sisse. Peened oksad kuivavad. Puu võra hõreneb ja oksad kõverduvad ebaloomulikult. Uinuvatest pungadest kasvavad asemele tihedad oksakogumikud. Kahjustuse kordumisel puude võrad deformeeruvad ja võrasse tekib palju kuivanud oksi. Vanemad puud jäävad ellu, kuid puude dekoratiivsus väheneb oluliselt (eriti talvisel perioodil). Juurde- ja asendusistutustes tuleks eelistada pärna-võrsesurmale vastupidavamaid pärnaliike nagu läänepärna (*Tilia × vulgaris*) või suurelehist pärna (*Tilia platyphyllos*).

Lehiste tervislik seisund ja välimus on halvenenud peamiselt valguse puudusel. Suure ja tiheda võraga lehtpuude varju jäänud valguslembestel lehistel on eelkõige võra allosas ja lähedal kasvava lehtpuupoolsel küljel loomuliku laasumise tagajärjel kuivanud oksi, mis tuleks ära saagida.

Kuused on nõrgestunud põudade poolt. Kuuskede laasumist on soodustanud laiavõraliste lehtpuude vari. Osadel kuuskedel on täheldatav **kuuse-kooreüraski (*Ips typographus*)** rüüste.

Kuressaare Lossipargi alal vajaks täpsemat fütopatoloogilist uurimist 42 puud, mis peamiselt kuuluvad III ja IV väärtusklassi. Eelkõige oleks vaja hinnata (tõstukilt) puude harude seisundit harunemiskohal, mida maapinnalt polnud võimalik iga kord teha.

Halvas tervislikus seisundis (hääbuvaid, paljude kuivanud okste ja harudega, oluliste mädanikukahjustustega) või juba surnud puud ning väärtuslikumaid puud kahjustavaid puud, mis tuleks likvideerida lähiaastail, on pargis 190. Enamik neist on harilikud vahtrad (127), vähem on harilikke saari (29), harilikke jalakaid (13), harilikke kuuski (9), pooppuid (6), teisi liike on mõni isend. Esmasel hinnangul on pargis 25 puud, mille harud on juba murdumisohtlikud või muutumas murdumisohtlikuks.

2. Puittaimestiku haljastusväärtus

Haljastuslikult väga väärtuslikuks saab pidada jämedatüvelisi ning laiavõralisi pärnasid, jalakaid, künnapuid, hõbehaaba, h. pööki ja punaselehiseid h. pööke, samuti suuremaid põldvahtraid ja suuri ida-jugapuid, aga ka tuntud riigitegelaste istutatud noori mälestuspuid.

Haljastuslikult väärtuslikud on alal heas või rahuldavas tervislikus seisundis suure korrapärase(ma) võraga puud (osa euroopa lehistest, peamiselt vanemad h. vahtrad, pärnad, h. tammed, h. jalakad, künnapuud jt.), mis on pargi kompositsiooni seisukohast tähtsad. Väärtuslikuks loeti ka mõni heas seisundis olev põõsas ja põõsarühm.

Haljastuslikult olulised on heas või rahuldavas tervislikus seisundis alt kõrgelt laasunud puud, heas tervislikus seisundis väikse või ühekülgsse võraga puud või nõrgenenud tervisega, ent püsivas seisundis suurema võraga puud. Samuti on olulised noorendamist vajavad põõsad ja põõsaste rühmad.

Väheväärtuslikud on tugevalt seenhaigustest kahjustunud, ent veel püsivas seisundis puud, suuremate vigastustega puud, tüvemädanikest oluliselt kahjustunud puud, väikeste võradega või väga ühekülgsse võraga puud, alla jäänud puud, ise alale levinud puude isendid, millel kasvuruum on väike.

Likvideerida tuleks hääbuvad, kuivanud, oluliste seenkahjustustega ja murdumisohtlike harudega puud ning puud, mis kahjustavad hooneid, väärtuslikumaid puud ja põõsaid ning puud, millel kasvuruum puudub.

Enamik puud on kasvanud Kuressaare Lossipargis vastastikusel koosmõjus, mille tõttu on puudel ühekülgsed võrad. Kõrvalpuude hukkudes paljanduvad puude hõreda oksastiku ja lehestikuga või kuivanud okstega küljed, mis pole esteetilised ning puude haljastuslik väärtus väheneb.

Alal kirjeldatud ja eraldi dendroloogilisele plaanile kantud 1042 haljastuslikku objekti jagunevad väärtusklasside vahel järgmiselt:

väga väärtuslikud – 31 (3.0 %);

väärtuslikud – 394 (37.8 %);

olulised – 303 (29.1 %);

väheväärtuslikud – 148 (14.2 %);

likvideeritavad – 166 (15.9 %).

Loodus- ja muinsuskaitse

Kuressare Lossipark (Kingissepa linnapark) võeti kaitse alla Eesti NSV MN määrusega nr. 218 5. juunist 1959. „Abinõudest parkide säilitamiseks ja korrastamiseks vabariigis”.

Kuressaare Lossipargi välispiirid on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 14. mai 2002. a määrusega nr. 162 „Saaremaa kaitsealuste parkide välispiiride kirjeldused”.

Kuressaare Lossipargi kaitsekord on sätestatud Vabariigi Valitsuse 3. märtsi 2006. a määrusega nr. 64 „Kaitsealuste parkide, arboretumite ja puistute kaitse-eeskiri”.

Kuressaare Lossipargis on mitmed puud, mis mõõtmelt kuuluksid põlispuude hulka. Põlispuuks peetakse üldjuhul vähemalt 1-meetrise rinnasdiameetriga puid. Jälgida tasub aga ka sellele piirile lähiaastail lähenevaid puid (puid, mille rinnasdiameeter on vähemalt 90 cm).

Enamik põlispuud paiknevad pargi põhja- ja loodeosas. Põlispuud on: h. hobukastan nr. 722 (D=90 cm, väärtusklass IV), läänepärn nr. 964 (D=91 cm, II), h. saar nr. 1004 (D=93 cm, II), läänepärn nr. 887 (D=93 cm, I), h. pärn nr. 640 (D=93 cm, I), h. pöök nr. 970 (D=97 cm, I), h. saar nr. 724 (D=98 cm, II), h. hobukastan nr. 753 (D=100 cm, III – võras on kuivanud oksad), h. jalakas nr. 639 (D=100 cm, I, puu tüvel soomustoriku viljakehad), h. saar nr. 996 (D=101 cm, II), hõbehaab nr. 1009 (D=108 cm) ja berliini pappel nr. 1020 (D=122 cm, II).

Kogu Kuressaare Lossipargi ala jääb Kuressaare vanalinna muinsuskaitsealale.

Järeldused

- Kuressaare Lossipark on valdavalt vabakujulise planeeringuga. Kõige esinduslikum ja vanem pargiosa paikneb pargi põhjaosas. Esmase istutuse puud on jõudnud või jõudmas lähikümnenditel põlispuude hulka. Osa vanu puid on puistust välja langenud ja halva tervisliku seisundi tõttu langeb puid välja järjest rohkem, eriti h. hobukastanite ja h. vahtrate ning h. saarte hulgast. Pargist on välja langenud suured palsamnulud ja siberi nulud. Pargi põhjaosa on hiljem täiendatud. Enamik juurdeistutustest on tehtud kunagiste pargilagendike serva ja olulised vaated aktsentpuudele on kinni kasvanud. Pargis kompositsiooniliselt tähtsad tumedate okastega igihaljad kuused on enamikus halvas või halvenevas tervislikus seisundis.
- Pargi kirdeosa on noorem ja selle kujunduses on tähtsal kohal tumeroheliste okastega kuuskede rühmad. Kuuskede tervislik seisund on halb ja on prognoositav jätkuv kuuskede hääbumine.

- Korrapärased elemendid Kuressaare Lossipargis on alleed pargi välispiiril piki glassiid. Alleede koosseisus on ülekaalus h. vahtrad. Paljude vahtrate tervislik seisund on halvenenud tüvemädanike tõttu. Tüvemädanike levikut on soodustanud suurte harude ära saagimine ja tekkinud lõikekohtade kaudu nakkumine mädanikega. Paljud vahtrad on alleedest välja langemas.
- Kuressaare Lossipargi liigi- ja sordirikkus on püsinud aastakümneid tänu enam-vähem pidevale hooldusele ja säästvale mõttelaadile hooldustöödel üsna stabiilne. 1954. a. loendas Aleksei Paivel (koos Lossihoovi ja bastionidepealsega) 57 nimetust võõrliike, 1996. a. samal alal loendasid Jüri Elliku, Aleksei Paivel ja Heldur Sander 52 võõrliiki. 2010. a. kasvas Lossipargis (ilma Lossihoovi ja bastionideta) 51 võõrliiki. 2010. a. kasvas koos kodumaiste liikidega Lossipargis (ilma Lossihoovi ja bastionideta) vähemalt 69 erinevat puittaime.
- Pargis on puude hulgas ülekaalus kodumaiste liikide nagu hariliku vahtra (617 puud), hariliku saare (79), hariliku kuuse (59), hariliku jalaka (55), hariliku pärna (44) ja pooppuu (20) isendid. Võõrliikidest on suurema isendite arvu harilikud hobukastanid (52), läänepärnad (46) ja suurelehised pärnad (21).
- Dendroloogilisteks haruldusteks on Lossipargis h. pöök (puu nr. 970), kaks punaselehist h. pööki 'Atropunicea' (nr. 876, 991), amuuri korgipuu (nr. 708), läiklehine pärn (nr. 68), mitu põldvahtrat (nr. 5, 763, 908, 909, 934, 986), ida-jugapuud (nr. 48, 160, 1012) ja harilikud jugapuud (nr. 141, 147, 863).
- Kuressaare Lossipargis on 12 põlispuu mõõtmetega või lähiajal põlispuu mõõtmeid saavutavat puud. Põlispuude hulgas on ülekaalus harilikud saared, läänepärnad ja harilikud hobukastanid.
- Paljud saared kannatavad saaresurma (*Chalara fraxinea*) nimelise seenhaiguse käes ja puude ladvaosas on palju kuivanud oksid. Hetkel on ebaselge, kas saared on võimelised taudist toibuma.
- Paljud vahtratest ja osa hobukastanitest on nakkunud vahtratarjaku (*Oxyporus populinus*) poolt. Seen põhjustab tüvemädanikku, mille tagajärjel võivad puu harud muutuda murdumisohtlikuks.
- Lossipargi lääne- ja loodeservas on vanad jalakad kahjustunud varjatud eluviisiga jalakapässikust (*Inonotus ulmicola*). Need puud vajavad operatiivselt kuivavate harude ära saagimist.
- Poopuud kannatavad lepataeliku (*Phellinus alni*) kahjustuse all ja mitme puu harud on murdumisohtlikud. Peamiselt pooppuudel kasvavad ka soomusmamlid (*Pholiota squarrosa*).
- Kuused on nõrgestunud põudade poolt. Osadel kuuskedel on täheldatav kuuse-kooreüraski (*Ips typographus*) rüüste.
- Teiste puude haiguste ja kahjurite levik pargis on tagasihoidlik. Ohtlikku juuremädaniku tekitajat lamesüsikut (*Kretzschmaria deusta*, sün. *Ustulina deusta*) esines ainult Pargi allee ääres.

- Mitte kõigi puude harude seisundit pole pargis võimalik hinnata maapinnalt. Vähemalt 42 puud vajaksid tõstukilt harude seisukorra hindamist.
- Põõsarinne on Kuressaare Lossipargis suhteliselt liigirikas, kuid mitmed põõsad on esindatud väheste isenditega. Hästi on kasvanud tumeda okastikuga jugapuud. Lehtpõõsastest on suhteliselt heas seisundis harilik ja laialehine ebajasmiin, harilik lumimari (teisend *laevigatus*), villane lodjapuu ja harilik sirel oma valgeõielise vormiga. Olemasolevad liigid sobivad hästi parki. Enamike põõsaste ja põõsaste rühmade seisund on halb, kuna kasvavad suurte puude all. Suur hulk varjus kasvavaid põõsaid on vananenud. Osade põõsaste rühmade koosseisust on põõsaid välja langenud.
- Pargi taimestiku hooldus on olnud üsna pidev. Intensiivsem on see olnud Kuursaali ümbruses ja pargi põhjaosas. Eriti pargi kirde-, ida- ja lõunaosas on alleepuude hooldus- ja kujunduslõikustega jäädud vahetevahel hiljaks. Ka praegu on vajaliku hoolduslõikuse maht (väga) suur. Hinnanguliselt vajaks erineva tugevusega hooldus- ja kujunduslõikust 600 kuni 700 puud. Pargi igapäevane hooldus on hea. Operatiivselt koristatakse murdunud puud, harud ja oksad ning riisutakse lehed. Niitmine on regulaarne.
- Puude raie on pargis viimasel ajal toimunud hilinemisega. Pargis on suhteliselt palju kuivanud ja hääbuvaid puid (eriti nn. varjatud teel ja glassiil), mis on teistele puudele seenhaiguste nakkusallikaks. Pargis tuleks lähiaastail tervisliku seisundi või väärtuslikumatele puude kasvutingimuste parandamise tõttu likvideerida umbes 190 puud, millest üle 125 on harilikud vahtrad.
- Nn. varjatud tee alal on halbades kasvutingimustes (eelkõige pikkade põuaperioodide ning väheviljaka ja õhukese mullakihi tõttu) suurekasvuliste puude kasvatamine perspektiivitu. Ka vaadete tõttu ei tohiks varjatud teele uusi puid asemele istutada. Varjatud tee haljastamisel tuleks eelistada õierikkaid keskmise kõrgusega (enamasti kõrgusega kuni 2 m) põõsaid ja kohati vaadete sulgemiseks kõrgeid põõsaid.
- Plaanitav kergliiklustee, mis algab Kalda puiestee, Staadioni tänava ja Vana-Roomassaare tänava ristmikult ja külgneb paralleelselt Staadioni, Allee ja Pargi tänavatega ning lõppeb Pargi tänava ja Kalda puiestee ristmikul, on plaanitud idaosas 2.5 m ja lääneosas 3 m laiusena ning katendiks on kavandatud halli värvi graniitsõelmed ning äärekiviks paekivist (dolomiidist) äärekivid, mis peavad tagama teekatte servade püsimise graniitsõelmete paigaldamisel ja tihendamisel ning tee hilisemal ekspluatatsioonil ning hooldamisel. Äärekivi paigaldatakse nii, et selle ülemine serv on samas tasapinnas sõelmetest katendiga ning 4 kuni 5 sentimeetrit kõrgemal teega külgnevast haljasalast. Plaanitav ehitustegevus võib kahjustada osade vahtrate pindmisi juuri ning korralikult tihendatud teekatend võib täiendavalt takistada sadevete imbumist puude juurte piirkonda. Ka praegu kannatavad vahtrad põuaperioodidel veepuuduse all. Suurim oht puude

juurte vigastamiseks on äärekivi paigaldamisel, kuna äärekivid enamikus kergliiklustee lõikudes jäävad puude tüvedele lähemale kui 1 m.

Ettepanekud olemasoleva haljastuse säilitamiseks, hoolduseks ja täiendamiseks

- Säilitada tuleks haljastuslikult väga väärtuslikud, väärtuslikud ja võimalusel ka haljastuslikult olulised puud.
- Erilist tähelepanu tuleks pargis pöörata dendroloogilistele haruldustele ja põlispuudele, mis enamikus kasvavad pargi põhjaosas. Osalt haruldused ja põlispuud kattuvad. Neil puudel tuleks eelisjärjekorras teostada hoolduslõikust ning nende puude puhul tasub kaaluda ka mõne kõrvaloleva puu kärpimist või üldse likvideerimist, et väärtusliku puu kasvutingimused paraneksid ja vaated puule avaneksid.
- Pargi põhjaosas peaks proovima taastada pargilagendikud. Kui pargilagendikult mõni liigiliselt tavaline pargipuu (harilik vaher, harilik saar, harilik hobukastan) välja langeb, ei tohiks hukkunud puud noore puuga asendada. Lagendike serva tuleks ette näha uusi põõsaste istutusi.
- Pargi kirdeosas tuleks hakata ette valmistama halvemas seisundis h. kuuse rühmade asendamist. Kaaluda tasub liigivahetust. Asendamisel võiks eelistada serbia kuuske, mis talub linnatingimusi paremini kui h. kuusk. Kuuskede kasvupaigas tuleb muld vahetada ja kaaluda ka mullakihi tuseduse suurendamist 10–20 cm võrra, et tagada puudele sobivamad toitumistingimused.
- Puude tervislikku seisundit saab kõige rohkem parandada õigeaegse hooldus- ja kujunduslõikusega. Eriti tähtis on see dendroloogiliste harulduste ja põlispuude, kuid samuti alleepuude puhul. Saaresurma tõrjeks praegu efektiivseid meetmeid pole.
- **Enne raieid tuleks puud spetsialistide komisjoniga veel kord üle vaadata, kuna ühe hooaja vaatlused ei pruugi anda puu seisundist piisavalt täpset ülevaadet. Tähtis on täpsustada raiete järjekorda kogu pargis ning alleedes ka puude asenduste järjekorda.**
- Peamiselt pargi põhjaosas tuleks kompositsiooniliselt tähtsad, kuid halvas tervislikus seisundis h. saared asendada pensilvaania saare isenditega. Pensilvaania saar on resistentne saaresurmale, samuti vastupidavam nii pakastele kui ka teistele haigustele (saarevähile) ning on dekoratiivsem, puhkedes varem ja langetades lehed hiljem kui h. saar.
- Kui pargi lääneosas ilmnevad jalakatel jalakapässiku kahjustused, tuleb operatiivselt kuivavad oksad võrast välja saagida. Tulevikus tuleks hariliku jalaka asemel istutada jalakapässikule vastupidavamat künnapuud (*Ulmus laevis*).
- Arvestades pargi kasutust, tuleks puudel õigeaegselt (enne murdumist) kuivanud harud ja oksad võrast välja saagida teede ja rahva kogunemiskohtade servas kasvavatel puudel, kuna seal võivad kuivanud harud ja oksad murdudes põhjustada inimestel vigastusi.

- Tõsisemat võrakujundust tasub teha alleede puudel ja oluliste vaadete servas olevatel puudel.
- Arvestades hooldus- ja kujunduslõikuse suurt mahtu Kuressaare Lossipargis, tuleks lähiajal puude hoolduslõikuse teenus ühekordselt sisse osta väljaõppinud arboristidelt, kuid arvestades jooksva hoolduslõikuse mahtu ja püsivat iseloomu tuleks pikas perspektiivis Kuressaare linnal tööle võtta väljaõppinud arboristid. Paiksed arboristid on võimelised täpsemalt prognoosima puude seisundi muutuseid ja teostama puu hooldustöid optimaalsemal ajal.
- Vajalik on juurida või freesida nii olemasolevad kui ka raietel tekkivad kannud. Eriti oluline on see jänesvaabiku ja lamesüsiku leviku pidurdamiseks.
- Pargis põõsaste noorendamisel tuleks eelistada vanade okste järk-järgulist väljalõikamist põõsast.
- Põõsaste kasvu soodustamiseks varjus võiks põõsaste alust multšida kompostiga ja koorepuruga.
- Põõsarühmade täiendamisel võiks eelistada vastavalt praegusele kujundusvõttele mitmeliigilisi põõsarühmi. Juurdeistutustes tuleks eelistada ajaloolisi (pargi rajamise ajal 19. sajandil ja 20. sajandi algul kasutatud) liike ja sorte, mis peaksid taluma poolvarju ja varju. Varju sobivad igihaljastest põõsastest jugapuud, harilik pukspuu, läiklehine mahoonia, heitlehistest põõsastest hariliku lumimarja teisend *laevigatus*, mage sõstar, harilik kuslapuu, harilik liguster (mõnel aastal käitub pooligihaljana), villane lodjapuu, harilik pihlenelas, lõhnav ja nutka vaarikas; poolvarju sobivad erinevad ebajasmiiinide liigid ja sordid, harilik sirel, tatari kuslapuu ja tema sordid, forsüütiad (looklev ja vänd-forsüütia), lodjap-põisenelas, roosakas enelas, hambuline enelas, taraenelas, keskmine enelas, näärelehine kibuvits ja tema sordid ('Plena', 'Rubra' jt.), mets-kibuvits (eriti tema sort 'Foecundissima'), harilik kikkapuu, verev kontpuu.
- Hoonete vahetusse lähedusse sobivad suuremat hooldust nõudvad roosid, jugapuud, elupuusordid.
- Varjukates pargipiirkondades tasub kaaluda muru asemel muude pinnakattetaimede kasutamist. Kaaluda tasub näiteks harilikku luuderohtu (eriti sorti 'Baltica'), väikset igihalja, tipmist puksrohtu, erinevaid püsikuid (kurerehad).
- Varjatud teel võiks eelistada pargis juba varem kasutatud põõsaliike – keskmise kõrgusega põõsastest harilikku ebajasmiiini ja tema sorte, prantsuse deusiati; seni pargis puudevatest, aga ajastule vastavad on ka nõrgema kasvuga vänd-ebajasmiiini vanemad sordid (enamik pärit Lemoinei puukoolis). Kõrgematest põõsastest sobiksid harilik sirel ja tema sordid, harilik, tõmbilehine ja üheemakaline viirpuu.
- Alleedes puude asendamisel tuleb kasutada suuri istikuid, kõrgusega vähemalt 4.5 m ja rinnasdiameetriga 6 cm, millel on juba puukoolis vähemalt

3 m kõrguseni alumised oksad ära saetud ning kujundatud võra ja juurekava. Väiksemad puud ei suuda suurte puude varjus konkurentsi taluda. Vajalik on istutuskoha korralik ettevalmistamine (olemasolevad kännud tuleb välja kaevata ja muld vahetada). Istutused ja kaevetööd tuleks muinsuskaitseametis kooskõlastada. Eelistada võiks sama liiki, mida seni on alleelõigul kasutatud. Väga tähtis on noore puu toestamine ja kaitse. Hea on puu ümbrus katta koorepurumultšiga ja multši tuleb regulaarselt uuendada.

- Jätkata tuleks pargi jooksvat hooldust: niitmist ning murdunud harude ja okste ning varisenud lehtede koristust.
- Pargi alleedele kergliiklustee väljaehitamisel tasub kaaluda lõikudes, kus äärekivid jäävad puu tüvele eriti lähedale, päevikivist äärekivide asemel kasutada paksust plekist teeääriseid nagu näiteks tehti Tallinnas Kadrioru pargis ajaloolisel Kadri alleel. Plekist äärised on kitsamad ja mõjutavad puid vähem. Ka tasub kergliiklustee servades kaaluda külgneva haljasala taseme tõstmist äärekivi servani, et lihtsustada haljasala serva hooldust (niitmist).

Kokkuvõte

Kuressaare Lossipark on suures osas vabakujunduslik maastikupark, mille planeeringus on väga tähtsal kohal vaated lossile, piki vallikraavi ning kuursaalile ja laululavale.

Kuressaare Lossipargi puistus valitsevad peamiselt rühmiti istutatud kodumaised puud – h. vahtrad, h. saared, h. pärnad, h. kuused ja h. jalakad. Võõrliikidest on ohtramad h. hobukastan ja läänepärn.

Pargi kõige vanemas ja harulduste- ning põlispuuderikkamas põhjaosas, Lossipargi põhjaosas on peaaegu kadunud pargilagendikud ja koos sellega vaated kunagi lagendike serva istutatud aktsentpuudele – punaselehistele h. pöökidele, h. pöögile, hõbehaavale. Pikka mööda tuleks avada vaateid nendele puudele.

Kõige tõsisem probleem puude tervise seisukohalt on Lossipargis seenhaigus saaresurm, mille kahjustuste tõttu on harilike saarte võrades kuivanud suured oksad või harud ning mõni puu on hääbumas. Saaresurma tõrjeks praegu pole efektiivseid meetmeid. Teiseks suureks probleemiks on paljude vahtrate kahjustumine seene vahtratarjaku tekitatud tüve- ja okasmädanikest. Ulatuslikud mädanikud muudavad mõnel puul harud mardumisohhtlikuks ja põhjustavad ka puude kuivamist. See toob kaasa puude asendamise vajaduse alleedes. Alleedes peaks asendamisel kasutama istikuid kõrgusega vähemalt 4.5 m ja rinnasdiameetriga 6 cm.

Pargi kompositsiooni seisukohast on vajalik hakata tegema ettevalmistusi kirdeosas kasvavate halvas seisundis olevate h. kuuskede asendamiseks.

Puude hoolduslõikuse prognoositav maht on suur. Hinnanguliselt vajaks erineva tugevusega hooldus- ja kujunduslõikust 600 kuni 700 puud.

Puude juurde istutamiseks on Lossipargis praegu häid kohti vähe. Eelkõige tuleks parki juurde istutada põõsaid.

Pargi liigirikkus on suur, 2010. a. registreeriti looduskaitse all olevas pargiosas 69 puittaime, millest 18 on kodumaised.

Juurde on lisatud dendroloogiline plaan, tabelid 1 ja 2 ning väärtushinnangu skaalade selgitus (LISA 1, LISA 1b).

Tallinnas, 12.11.2010

Koostaja,

Olev Abner,

dendroloog

tel. 56651312, olevab@hotmail.ee

Kasutatud ja soovitatav kirjandus

http://www.loodusajakiri.ee/eesti_loodus/artikkel2722_2720.html - saaresurmast

LISA 1. Puude haljastusliku väärtuse hindamise skaala

1) Eriti väärtuslik puu (I väärtusklass) – dekoratiivsete ja/või pikaealiste ning haigustele ja kahjuritele vastupidavate puuliikide eriti suured ja elujõulised eksemplarid. Puud, mis on dendroloogilised haruldused või mis omavad ajaloolist või kultuuriloolist väärtust. Samuti looduskaitse all olevad puud. Kindlasti säilitada.

2) Väärtuslik puu (II väärtusklass) – dekoratiivne, pikaealine ning mehhaanilistest vigastustest, haigustest või kahjuritest kahjustamata (või väikese kahjustusega) puu. Dekoratiivsete, haigus- ning kahjurikindlate ja pikaealiste puuliikide noored elujõulised eksemplarid. Haljastusplaani (istutuskeemi) järgi istutatud puu. Omab olulist maastikulist ja ökoloogilist tähtsust. Säilitada.

3) Oluline puu (III väärtusklass) – dekoratiivne või pikaealine ning väheste mehhaanilistest vigastustest, haiguste- või kahjuritetunnustega, kuid veel elujõuline (juurdekasvu omav) puu. Puu, mis on osa ökoloogiliselt efektiivsest haljastusega kohast Võimalusel säilitada.

4) Väheväärtuslik puu (IV väärtusklass) – puu, mis kahjustab või tulevikus hakkab kahjustama liigiliselt või asukohalt ala väärtuslikumat puud. Puu, mis on oma eluea lõpul kas vanuse või kahjustuste tõttu. Puu, mis on allasurutud seisundis. Linnahaljastuse seisukohalt väheväärtuslik puu, mida võib säilitada kui biomassi, kuid mis on soovitatav likvideerida või asendada väärtuslikumate puuliikidega. Võib likvideerida.

5) Likvideeritav puu (V väärtusklass) – haige elujõuetu, ohtlik puu, ning millel on antud kohal väike ökoloogiline tähtsus. Puu, mis on kuivanud, tugevasti kahjustunud varju, linnatingimuste, põlemise, mehaaniliste vigastuste jms. tõttu. Puu, mis varjab ja kahjustab I ja II väärtusklassi puid või muud haljastust. Kuulub väljaraiumisele.

LISA 1b. Põõsaste haljastusliku väärtuse hindamise skaala

1) Eriti väärtuslik põõsas (I väärtusklass) - dekoratiivsete ja/või pikaealiste ning haigustele ja kahjuritele vastupidavate põõsaliikide eriti suured (ja elujõulised) eksemplarid. Looduskaitsealune põõsaliik ja dendroloogiline haruldus. Kindlasti säilitada.

2) Väärtuslik põõsas (II väärtusklass) – elujõuline ja/või tähelepanuväärsete dekoratiivsete iseärasustega põõsas; haljastusplaani (istutuskeemi) järgi istutatud leht- või okaspõõsas. Omab ökoloogilist ja ruumilist väärtust. Säilitada samas seisundis. Rühmad säilitada tervikuna või suurte rühmadena.

3) Oluline põõsas (III väärtusklass) – haljastusplaani (istutuskeemi) järgi istutatud või linnatingimustele vastupidav ja talvekindel ala ilmestavat ja keskkonda parandavat tähtsust omav leht- või okaspõõsas, mille dekoratiivsed omadused on vähenenud. Võimalusel säilitada ja noorendada.

4) Väheväärtuslik põõsas (IV väärtusklass) – lühiealine isekülvne või võsundiliselt levinud põõsas, mis kahjustab või tulevikus hakkab kahjustama liigiliselt/sordiliselt või asukohalt ala väärtuslikumat haljastust. Linnahaljastuse seisukohalt väheväärtuslik põõsas, mida soovi korral võib säilitada kui biomassi. Võib likvideerida.

5) Likvideeritav põõsas (V väärtusklass) – põõsas, mis on tugevasti kahjustunud varju, kahjurite, põlemise, mehaaniliste vigastuste jms. tõttu. Samuti põõsas, mis on haige, elujõuetu ning omab väikest ökoloogilist tähtsust. Põõsas, mis varjab ja kahjustab I ja II väärtusklassi põõsaid või muid haljastust. Võib likvideerida.

